

Memòries d'una destinació turística: l'Hostal San Jaime a Lloret de Mar (1953-1973)

Anna Soliguer i Guix
Doctora en Turisme

Aquest article posa un fort èmfasi en la comprensió dels inicis del turisme a Lloret de Mar, amb l'objectiu de proporcionar una visió més clara d'un període que, en molts casos, ha estat escassament documentat i, fins i tot, relegat al fons del discurs general de la Costa Brava. La manca de documentació exhaustiva ha provocat la pèrdua d'una part important de la seva essència en el context turístic.

Lloret de Mar, com a destinació turística, va viure una evolució fascinant des dels seus principis fins a convertir-se en el que és avui. Tot i que les seves primeres etapes no estan tan ben documentades com altres aspectes de la seva història, és crucial entendre com va sorgir i va evolucionar el turisme en aquesta localitat costanera. Explorar les arrels del turisme

En Gabi i la Maria a la porta de la casa de la Matilde, reconvertida en Hostal San Jaime.
Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1950 ca.

Menjador per als turistes. També es servien menjars en el pati interior de la casa.
Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1950 ca.

a Lloret de Mar no només ens permet comprendre millor el seu present, sinó també valorar la seva rica història i la contribució que ha fet al desenvolupament turístic de la Costa Brava.

Els primers temps del turisme, reconegut i abraçat com a tal per la població durant els anys cinquanta del segle XX, es distingien per una interacció dinàmica entre els residents locals i els primers visitants, la qual va contribuir a definir l'ambient turístic de la localitat. A partir de l'anàlisi d'algunes fonts documentals fotogràfiques de la família Soliguer i d'unes pinzellades dels records d'en Jaume Soliguer, l'autora reviu alguns dels episodis de la seva infantesa a l'Hostal San Jaime que reflecteixen part dels canvis socials i culturals associats a aquest fenomen.

L'Hostal San Jaime

A principis dels anys cinquanta, la Matilde i la Maria Cabruja Romaguera, seguint la dinàmica d'altres famílies que tenien el marit treballant fora de casa, varen prendre la decisió d'allotjar gent de fora que volien passar uns dies a Lloret de Mar. Amb aquestes consideracions, varen habilitar el pis superior de la residència de la Matilde per a poder llogar habitacions.

Un cop va quedar registrat el nom de l'hostal, van col·locar un rètol al carrer. Els clients entraven a la casa situada al carrer del Carmen número 22 i es desplaçaven a les habitacions programades per a la seva estada. Les germanes van habilitar una zona amb taules i cadires on servien els esmorzars, dinars i sopars inclosos a la pensió completa. La zona dedicada als turistes era al mig de la casa, compartint vida amb la família, que tenia les habitacions i el menjador al costat.

L'any 1953 la Matilde ja s'havia establert com a propietària del primer Hostal San Jaime, amb cinc habitacions dobles: quatre al pis superior i una a la planta baixa de la seva pròpia residència, heretada del seu pare i que posteriorment van habilitar.

Els seus clients provenien principalment de Barcelona, Terrassa, Sabadell i altres poblacions catalanes, juntament amb alguns estrangers que començaven a explorar el país. Entre els catalans es podien trobar parelles joves i grups d'amics. Els clients solien fer reserves a través de cartes o simplement es presentaven per veure si hi havia disponibilitat. L'hostal oferia un servei de pensió completa, amb begudes incloses. Els àpats consistien en plats de la cuina tradicional catalana, incloent-hi un arròs de carn i verdures. Deixaren d'oferir gambes perquè en aquell moment no gaudien d'una acceptació generalitzada en l'àmbit

D'esquerra a dreta: una turista alemanya; Gabriel Gil Valdrés; Maria Cabruja i Romaguera; Pere Màrtir Soliguer Badia; turista alemanya; Mercè Romaguera Viñolas; Matilde Cabruja Romaguera.
Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1955 ca.

gastronòmic i alguns clients mostraven aversió a consumir crustacis. La Maria dirigia i ajudava a una cuinera i la Matilde servia les taules. Pel que fa la neteja de les cambres, aquesta responsabilitat requeia en una o dues noies externes. A més, els fills, Jaume i Joan, portaven la roba per rentar-la a les sènies de Can Torres i Can Tieso, llocs freqüentats pels veïns per fer la bugada. Els masovers de les sènies coordinaven els serveis de neteja de roba.

Fem una menció a part per a la Mercè Romaguera i Viñolas, mare de la Matilde i de la Maria. Era originària de Maçanet de la Selva i va viure fins els anys seixanta, deixant un llegat de bondat i fortalesa a les seves filles. Durant aquest temps la seva residència habitual era l'hostal i alternava estades a casa de cadascuna de les seves estimades filles, Matilde i Maria.

La dinàmica familiar d'immersió en la vida de l'hostal es va allargar uns tres anys, fins que el matrimoni Soliguer va prendre la decisió d'expandir el negoci i transformar la casa de Quimeta Badia Puighermanal, vídua Soliguer i mare d'en Pere Màrtir, de can Martri, en un nou i més gran Hostal San Jaime. D'aquesta manera, el primer hostal va passar a formar part com annex del nou hostal situat al mateix carrer, al número 12, just davant de la font de Sant Josep. La seva ubicació es trobava a prop de l'església i de la platja, en un punt central i atractiu per als visitants.

L'Hostal San Jaime al c/ del Carme, 12

L'any 1955 ja funcionava l'Hostal San Jaime. La temporada turística començava amb la Setmana Santa i s'estenia fins a finals d'octubre, coincidint amb la celebració a Alemanya de la Festa de la Patata (Oktober Fest) o fins als primers dies de novembre, que coincidien amb la festa de Tots Sants. Per a

facilitar l'arribada dels clients a l'Hostal San Jaime, s'organitzava un servei de recollida al passeig marítim, específicament al bar Garbí, situat a la vora del punt d'arribada d'autocars on també anaven altres hostals a recollir clients. En Gabi i en Jaume es feien càrrec de rebre els clients i de dur-los fins a l'establiment. Al cap d'un parell d'hores els conductors dels autocars es presentaven per coordinar els detalls del pagament amb la Matilde i la Maria, encarregades de la gestió administrativa de l'estada dels hostes.

Matilde Cabruja Romaguera atenent els seus clients a la terrassa de l'Hostal San Jaime.

Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1955 ca.

En aquella època, les comunicacions ràpides eren difícils i els telèfons eren fixes. A més, les trucades passaven per una centraleta. Costava de comunicar-se, fins i tot amb viles properes com Blanes. Les reserves es feien amb molts mesos d'antelació i les habitacions es disposaven amb un, dos i fins a tres llits (les anomenades habitacions individuals, dobles i triples). En alguns dels hostals les cambres no disposaven de bany privat i els clients de dues o tres habitacions havien de compartir les mateixes instal·lacions sanitàries. Els pagaments es realitzaven en efectiu en el moment de l'arribada, proporcionant als propietaris dels hostals una estabilitat financera essencial per a la gestió del negoci en un moment de creixement turístic ràpid.

Considerant la situació, l'hostal, amb 32 cambres, es veia desbordat per la demanda de reserves, ja que els nous clients que arribaven mostraven interès per tornar l'any següent. Davant d'aquesta manca de capacitat i de l'impossibilitat de proporcionar disponibilitat, els hostals més petits tenien per costum llogar habitacions a les cases dels veïns; aquests, afortunadament, es mostraven receptius a aquesta pràctica. Les extensions de les habitacions fora de l'hostal eren anomenades annexes, i el San Jaime comptava amb unes vint cambres en aquests annexes, a part de l'edifici principal. Els clients allotjats a les cases dels veïns venien a fer tots els àpats a l'hostal, que es servien al menjador, a la terrassa i al pati interior, evitant així la necessitat de fer torns per menjar.

Turistes allotjades a l'Hostal San Jaime, a la porta de l'hostal amb en Gabi.

Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1955-1956.

Part del personal de l'Hostal San Jaime provenia de l'Aragó, específicament de Tauste i Gallur. En comptades ocasions venien d'altres regions espanyoles. Cada any venien les mateixes noies a fer la temporada. Aquesta repetició només es veia alterada en el cas que alguna noia canviés d'estat civil o trobés feina al seu territori d'origen. El personal exercia diverses funcions, de la neteja d'habitacions fins al servei de taules i cuina, formant part d'una estructura laboral coneguda com a "plusvàlua funcional", on cada treballador era versàtil en diverses tasques. En aquells anys, els hostals i hotels tenien cambres per a que les noies residissin a les empreses on treballaven. Al San Jaime, les noies vivien a unes habitacions al terrat.

El moviment turístic promovia l'ampliació i millora de les instal·lacions. En aquest sentit, un dels reptes més crítics que van encarar va ser el desenvolupament de l'infraestructura sanitària. En concret, l'abastament d'aigua. Tot i la presència d'aigua subterrània, els pous existents no eren suficients per a cobrir les necessitats en constant augment. En aquest context es va idear una solució pràctica a càrrec d'en Clapés, que consistia en portar dues cisternes d'aigua diàriament per abastir a diferents hostals. Aquest procés implicava transportar l'aigua fins als dipòsits dels hotels més petits mitjançant tubs que travessaven part de les instal·lacions hostaleres i amb el motor bàsic es pujava l'aigua a dalt dels dipòsits assegurant que els hostes disposessin d'aigua per a la dutxa, les banyeres i altres necessitats. Mentrestant, l'ajuntament va promoure l'arribada de prou aigua potable provinent del riu Tordera per a poder abastir als hotels i particulars.

Un altre dels desafiaments temporals que van afrontar estava relacionat amb les begudes. Davant la limitació de capacitat de les neveres i la impossibilitat d'ampliar-les en plena temporada, es van veure obligats a buscar solucions creatives. Com altres hostals amb el mateix problema, van optar per anar en bicicleta o carretó a buscar gel a la fàbrica propera, situada al costat del que posteriorment seria la plaça de braus. Adquirien una barra de gel que cobrien amb un sac, lligat a la bicicleta, per evitar-ne la fusió durant el trajecte cap a casa. Un cop

arribaven, el gel s'instal·lava ràpidament en un tinar, mentre que les ampolles es refrigeraven amb trossos de gel. Afortunadament, l'empresa Gómez va ampliar les neveres a molts hostals, eliminant la necessitat d'aquest laboriós procés i, a l'any següent, el problema ja estava resolt.

Prop dels anys 1955-56 va sorgir la *Lavandería Sol*, una empresa especialitzada en la recollida de roba dels hostals mitjançant una furgoneta. Aquesta empresa s'encarregava de rentar, planxar i lliurar la roba als diferents establiments d'allotjament i oferia el seus serveis a l'hostal.

Als anys seixanta la família propietària de l'hostal va decidir adquirir dues màquines, una per rentar roba i una altra per planxar, que van instal·lar a dues habitacions del terrat, a la part superior de l'hostal.

El carrer del Carme va romandre sense asfaltar fins a l'any 1962.

A l'esquerre de la foto hi veiem la font de Sant Josep.

Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1955 ca.

Durant les hores nocturnes, l'hostal era custodiat per un *sereno*, assegurant-se que no sorgissin contratemps. En realitat, això rarament era necessari, ja que els hostes solien comportar-se de manera cívica i la seguretat a l'interior de l'establiment era genuïna, no una simple representació per part de l'empresa. En alguns establiments els homes de la família feien de *serenos* però no va ser el cas del San Jaime. Gairebé mai no es presentaven problemes, llevat de comptades vegades. De tant en tant algun hoste mostrava una falta de respecte pel seu entorn. De fet, es van registrar dues incidències d'aquest tipus, en les quals uns hostes llençaven aigua pel balcó als vianants que passejaven pel carrer del Carme. La decisió empresarial va ser clara: expulsar-los de l'hostal. En aquest sentit, van contactar amb la guia de la seva agència de viatges, qui els va trobar allotjament en un altre hotel. La família propietària de l'hostal es mostrava molt conscient de la seva responsabilitat empresarial envers la seguretat i el benestar de la clientela. Prenien decisions de manera responsable i mantenien un control i una vigilància constants per garantir el bon funcionament de l'establiment. Encara que en aquella època l'oci nocturn podia generar alguns problemes, aquestes qüestions no són comparables amb els problemes actuals. Malgrat la manca de recursos policials

adequats, ja que el municipi només comptava amb dos *serenos* per patrullar els carrers durant la nit, juntament amb la Policia Local i la *Guardia Civil*, la sensació d'inseguretat no arribava als nivells que es viuen en el context globalitzat actual perquè tenien la situació controlada.

Als baixos de l'hostal hi havia dues cambres que donaven al carrer i al darrera estava ubicat el magatzem dels serveis de l'hostal. Uns anys després varen transformar aquesta zona en dos locals comercials que llogaven a una agència de viatges i a uns joiers. En una etapa de canvis, quan anys més tard varen llogar l'hostal, transformaren la botiga i el magatzem, en un bar per a turistes, el *Mariners*.

Emprenedoria hostalera i matriarcat catòlic

Durant el nacionalcatolicisme, algunes dones es sentien més properes a l'avenç del laïcisme. Part dels discursos posteriors s'han construït a partir de narracions que retraten les dones com a víctimes de l'explotació del sistema i de la família. Aquesta situació no va ser la viscuda per les germanes Matilde

En Gabi amb uns clients a la barra.
Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1965 ca.

i Maria. En aquest apartat voldria destacar una sèrie de factors que han estat invisibilitzats pels interessos ideològics en tractar-se d'aspectes religiosos.

Les dones catòliques estaven inspirades per una mena de feminisme catòlic que portava associada una perspectiva de les relacions entre dones i homes centrada en la cooperació i la col·laboració per a la consecució d'objectius compartits en un entorn de creixement. En aquesta visió, les diferències de gènere no competien, sinó que sumaven, atès que es valoraven per la seva complementarietat. La situació descrita era possible deguda a la centralitat de l'estructura familiar, fonamentada en una entitat viva i indissoluble. Aquest marc facilitava a la dona assolir el lideratge empresarial.

Durant els anys cinquanta a Lloret de Mar, en ple franquisme, el lideratge empresarial es caracteritzava per la participació destacada de les dones en la gestió i direcció d'establiments hostalers i altres negocis locals de mida petita. Aquesta situació no es reproduïa als hotels més grans perquè superaven l'estructura familiar. Malgrat el mite que envoltava la suposada manca de llibertats polítiques i d'igualtat de gènere durant aquelles dècades, la realitat era que moltes dones casades, amb una profunda creença catòlica, actuaven com a matriarques i líders, treballant de manera col·laborativa amb les seves famílies per tirar endavant els negocis familiars. L'emprenedoria esdevingué per a elles una via per contribuir econòmicament al sosteniment de les seves llars. En aquell context de relativa democràcia liberal, caracteritzat per un escàs intervencionisme estatal en les llibertats individuals, les famílies tenien la capacitat d'estalviar i reinvertir els excedents econòmics per ampliar el seu patrimoni, sovint basat en un corol·lari de rosaris que contribuïen a solidificar el teixit patrimonial turístic local.

Un nombre significatiu de dones es van implicar en la gestió d'hotels, hostals, restaurants i altres establiments relacionats amb el sector turístic durant el desenvolupament d'aquella època. Aquestes dones empresàries de petites i mitjanes empreses, no només es dedicaven a la gestió econòmica dels seus negocis, sinó que també exercien un paper clau en la promoció turística de la localitat, la gestió del personal i la interacció amb la clientela. La família Soliguer, amb Matilde al capdavant, no va ser una excepció.

Tot i que la participació de les dones en el món empresarial durant el franquisme no es concebia explícitament des d'una perspectiva feminista moderna,

va representar una forma de resistència i empoderament en un entorn social i polític, que en alguns casos, era marcadament patriarcal i tradicional. A més dels aspectes religiosos, el que contribuïa l'empoderament femení fou el dret civil català que permetia la llibertat de gestió econòmica a la dona, a diferència del que succeïa a altres territoris espanyols.

A més, les dones emprenedores de Lloret, de tradició empresarial catalana, intentaven frenar la desinhibició sexual present en els negocis turístics, la qual atacava directament els valors morals del cristianisme i redefinia el territori i la societat segons els models de les anomenades "societats avançades i modernes" que representaven l'establiment del laïcisme, posteriorment aprofitada pels interessos ideològics per intervenir en la llibertat de les persones des de l'estat democràtic.

Gestió turística transcendent a l'Hostal San Jaime

La família Soliguer, encapçalada per Matilde i la seva germana Maria, provinents de la família Cabruja Romaguera, i emparentades amb els Soliguer pel matrimoni de la Matilde amb Pere Màrtir, constituïa l'epicentre de la vida familiar durant els anys de creixement turístic. Inspirades per l'esperit de l'època que impregnava les famílies catòliques, aquestes dones encarnaven la motivació transcendent, la qual, dins del context del catolicisme, es manifestava en la recerca de connexió amb allò diví i un ferm compromís amb els valors i ensenyaments de la fe. Mogudes per un profund amor cap a Déu i el pròxim, vivien una existència on la pregària i l'agraïment constituïen un pilar fonamental.

La gestió de l'Hostal San Jaime durant els anys cinquanta reflectia aquesta motivació a través del seu compromís amb el servei, la comunitat i el bé comú. Ideals que es veien reforçats per la doctrina social de l'Església Catòlica, especialment delineada a les encíclics "Rerum Novarum"¹ (1891) i "Quadragesimo Anno"² (1931), les quals advocaven per la justícia social i la solidaritat.

Matilde i Maria estaven impregnades d'aquesta doctrina, entenent el seu negoci com un espai per posar en pràctica aquests principis, promoure la dignitat humana i la col·laboració entre els diferents estrats socials. Inspirada per la seva fe, la part femenina de la família no només buscava l'èxit comercial, sinó també

¹ RERUM NOVARUM, Lleó XIII: https://www.vatican.va/content/leo-xiii/es/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html

² QUADRAGESIMO ANNO, Pius XI: https://www.vatican.va/content/pius-xi/es/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19310515_quadragesimo-anno.html

el benestar dels qui s'allotjaven al seu establiment i dels qui residien al barri. Aquesta preocupació es manifestava en una atenció personalitzada cap als hostes i la creació d'un ambient acollidor i familiar a l'hostal. A més, la motivació transcendent impulsava la família a tractar el seu personal amb dignitat i respecte, promovent condicions laborals justes dins del marc de les directrius de la Pastoral Obrera de l'Església³ i fomentant un sentiment de comunitat dins l'equip.

Matilde i Maria contribuïen al desenvolupament sostenible i al reforçament dels llaços socials. El compromís de la propietària constituïa una forma de capital social, on la construcció de relacions personals basades en la confiança i el sentiment de comunitat contribuïa a l'èxit a llarg termini del negoci que revela la manera com les creences religioses i les pràctiques culturals s'entrellacen per donar forma a les interaccions socials i econòmiques. En un context on el catolicisme exercia una influència significativa en la vida quotidiana, Matilde es veia influenciada per les normes i valors religiosos que marcaven el seu enfocament empresarial i les seves relacions amb els altres. Aquesta dinàmica reflecteix la complexitat de part de la vida quotidiana i la identitat a la societat de Lloret de Mar durant aquell període històric, on la religió i la cultura es relacionaven per donar forma a les pràctiques socials i econòmiques de la comunitat.

La promoció turística a través de fulletons

Amb la recent inauguració de l'hostal, la publicitat es feia inicialment amb targetes i, més tard, amb fulletons informatius que incloïen fotografies en color, enquadrades en el context del territori.

La promoció dels negocis turístics es feia principalment mitjançant fulletons publicitaris. Durant els

Fulletó promocional de l'Hostal San Jaime, amb imatges del bar que donava a dues terrasses. La primera estava situada sobre el carrer del Carme, mentre que la segona, coneguda com a "pati interior", donava al carrer posterior, el carrer de la Costa de la Fàbrica. A baix podem veure el menjador i les habitacions
 Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1965 ca.

anys d'activitat de l'Hostal San Jaime es van editar diversos fulletons informatius. Un d'ells és el que apareix a la pàgina anterior. A la part de davant hi havia la portada amb una imatge de la façana de l'hostal. Al mig, una secció central amb fotografies del menjador, el passeig marítim i una cambra amb balcó. A la part final, es mostraven dues imatges de la terrassa i el pati interior, tot connectat amb el bar de l'establiment. Acompanyant aquesta representació visual, es presentava un petit text redactat en diversos idiomes, juntament amb l'adreça de l'hostal. En aquell moment, encara no hi havia internet ni xarxes socials i la publicitat es basava principalment en formats impresos en paper. Els clients els sol·licitaven per poder recomanar l'hostal als seus familiars i amistats.

La terrassa i el pati interior estaven sempre plens de plantes, flors i una parra centenària, que gràcies a la destresa dels diferents membres de la família, semblava que hagués estat meticulosament dispostat per un paisatgista. Diàriament, a les sis del matí es tenia cura del jardí, de les plantes i del mobiliari. Els turistes en arribar a l'hostal quedaven gratament sorpresos en trobar-se immersos en una atmosfera tan acollidora.

Fidelització del client

Les interaccions entre la família propietària de l'hostal i els clients es distingien per la solidaritat emocional, remissiu del que Durkheim⁴ va observar en el seu

estudi sobre comunitats religioses, on les situacions de solidaritat emocional es reproduïen en llocs on es compartien valors i creences. Aquesta atmosfera caracteritzava aquell període en què els clients eren percebuts, com deien alguns d'ells, com "amics per sempre", tal com deia la cançó.

La crònica vital de l'Hostal San Jaime s'estén des de la seva obertura l'any 1955 fins a les primeres albaides dels anys setanta. Amb el pas del temps, la família va anar creixent i dispersant-se. Els primers en marxar de l'hostal van ser la germana de la Matilde, Maria, que, als seus 102 anys, fins fa ben poc encara recordava aquells temps i que recentment ens va deixar, i el seu marit, en Gabi, un militar jubilat de l'Acadèmia Militar de Saragossa qui, poc després de deixar l'hostal, va ser promogut a cap de la policia local de Lloret de Mar.

En Pere Màrtir es va veure limitat per la seva edat i una malaltia que va aparèixer als pocs mesos de jubilar-se cap a l'any 1972. Mentrestant, els fills de la família s'havien establert en altres àmbits professionals fora de l'hostal: en Jaume com a director de banc i en Joan com a traumatòleg a Girona.

La responsabilitat de mantenir en funcionament l'establiment va recaure exclusivament sobre la Matilde. Motivat per la malaltia d'en Pere Màrtir, la família va decidir posar punt final a aquesta etapa, llogant el San Jaime fins a la seva posterior venda. D'aquesta manera es tanca un capítol important en la història de l'Hostal San Jaime i de la hostaleria lloretenca.

En Gabi i la Matilde a l'entrada de la terrassa de l'hostal amb clients de tota la vida.
Procedència: Jaume Soliguer. Data: 1965 ca.

³ LABOREM EXERCENS, Joan Pau II: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/es/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_14091981_laborem-exercens.html; HOAC, Pastoral Obrera: <https://www.hoac.es/quienes-somos/pastoral-obrera/>

⁴ DURKHEIM, Émile. *The Elementary Forms of Religious Life*. The Free Press. Nova York. [1915] 1995.